

3.4. İNGİLİZ EDEBİYATINDA DENEMELER VE POPÜLER DERGİLER

Nazlı GÜNDÜZ'

Giriş

İngiliz Edebiyatı'nda Neo-Klasik Dönem farklı isimlerle de tanınır: Restorasyon² (1660-1700), Augustus³ (1700-1745) ve Mantık⁴ (1745-1798) dönemlerinden oluşur ve neredeyse iki yüzyılı içeren bir süreci kapsar. Neo-Klasik İngiliz Edebiyatı'nın kökleri ise on yedinci ve on sekizinci yüzyıl Avrupa'sında sosyal ve entelektüel bir akım olan ve 'Akıl Çağı' olarak da tanımlanan 'Aydınlanma Çağı'na dayanmaktadır (Golban 97). Dini inançlar yerine bilim ve akılcı tercih eden bir zihniyet tarafından yönlendirilen bu akım, on yedinci yüzyılda akıl ve özgürlük ideallerini tetikleyen entelektüel bir hareket olarak başlamış olup, toplumu yönetimin ve dinin otoritesine karşı durarak onu hâkim olan dini dogmalara meydan okumaya yönelmiştir. Aydınlanma döneminde düşünür, yazar ve sanatçılar mantık, bilimsel araştırma ve bireysel özgürlüğe önem vermeye başlar. Dolayısıyla gelenek ve ilerleme arasındaki mücadeleye de damgasını vuran aydınlanma prensipleri, bu dönemde yazılan edebi eserlerin çoğunda kendini hissettirir. Bu nedenle, bu dönemde popülerite kazanan düz yazı edebiyatında en çok rağbet gören dergi ve denemeleri

¹ Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı AD., nazli.gunduz@hbv.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-8728-0372.

² *Encyclopedia Britannica*: The Age of Restoration. (İngiltere'de 1660'da Kral II. Charles'ın sürgünden çağrılıp tahta oturtulması ve Monarşinin yeniden restore edilmesini tanımlar).

³ Bkz. Poetry Foundation web sitesi. 18. yüzyılda dönemin önde gelen şairleri Roma İmparatoru Augustus (mö 27-ms 14) döneminin şairleri Virgil, Ovid ve Horace'e öykünerek onları taklit ederler.

⁴ Bkz. *Encyclopedia Britannica*: Age of Reason. (Aydınlanma çağında bilim ve mantığın öne çıkmasını ifade eder).

Sonuç

Özetle, daha önce de belirtildiği üzere, Aydınlanmanın üç ana fikri olan özgürlük, laiklik ve bilimsel ilerleme, monarşi ve hükümeti çevreleyen siyasi krizler, istikrarsızlık, bilgi ve özgürlüğe yönelik felsefi sorgulamanın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Aydınlanma ve on yedinci yüzyılın sonlarından on dokuzuncu yüzyılın başlarına kadar Avrupa toplumunu büyük ölçüde etkileyen bilimsel, siyasi ve felsefi tartışmaların neticesinde gelişen düzyazının tarihe damgasını vurduğu bir dönemdir. Neo-Klasik olarak da tanımlanan bu dönem, İngiliz edebiyatına düzyazı alanında üç önemli eserle birlikte yüzlerce deneme kazandırmıştır. *The Tatler* dergisi ile Steele, *The Spectator* dergisi ile Addison ve deneme seçkisi *The Citizen of the World* ile Goldsmith bu eserlerin baş yazarları olarak yazılarının içerikleri kadar daha geniş kitlelere hitap etmek ve ulaşmak amacıyla benimsedikleri hiciv ve basit üsluplarıyla da tanınırlar. Bu da, bir düzyazı eserinin ilginç, hoş, komik ve her şeyden önce anlaşılır olması gerekliliği şartının kanıtıdır, çünkü yazdıkları denemeler, sürekli büyüyen ve güçlenen orta sınıfa ulaşmak ve onları yeni çağa uygun görgü ve ahlak kurallarına hazırlamak için tasarlanmışlardır aslında. Yazarlar sansür cezalarının artmasıyla deneme yazınına yeni bir bakış açısı ve üslup getirir, toplumun ahlak ve görgü kurallarını düzeltmeye odaklanarak ‘ahlaki nükteyle canlandırarak’, fakat mümkünse politik tartışmalara karışmayacaklardır. Böylece, *The Spectator*’da yazarlar topluma bakarak, ancak tarafsız ve sağduyulu olarak, olayları sadece birer seyirci gibi gözlemleyip yazarlar ve bu nedenle dergiye bu ad verilir: *The Spectator*. Ne var ki, gerçeklere, ampirist düşünce ve teknolojik ilerlemelere dayanan modern İngiliz kültürü, Aydınlanma değerlerinden büyük ölçüde esinlenmiş olsa da, deneme yazınından doğacak olan roman Aydınlanmanın akıl ve mantık değerlerini reddeden Romantik çağa geçiş yapar.

Kaynaklar

- Aytür, Ünal. “Humour and Satire in English Literature”. *Journal of Arts and Sciences* 3 (2005): 35-41. Basım.
- Britannica, The Editors of Encyclopaedia. Age of Reason. "The Enlightenment Causes and Effects". *Encyclopedia Britannica*, 21 Jun. 2022, <https://www.britannica.com/summary/The-Enlightenment-Causes-and-Effects>. Accessed 3 September. 2023.
- Britannica, The Editors of Encyclopaedia. “Kit-Cat Club”. *Encyclopedia Britannica*. 19 Aralık 2023.
- Bacon, Francis, *The New Organon*, Ed. Fulton H. Anderson, Liberal Arts Press, 1960. Basım.
- . *Novum Organum*. Çev. Talip Kabadayı. Ankara: Bilgesu Yayıncılık, 2015. Basım.

- Cavendish, Richard. "The first issue of the Spectator." *History Today*. 3 Mart 2011. Web 19 Mart 2023.
- DeMaria, Robert Jr., "The Eighteenth-Century Periodical Essay." *The Cambridge History of English Literature, 1660-1780*. Ed. John Richetti. Cambridge: CUP, 2005. 527-548. Basım.
- Descartes, Rene. *Metod Üzerine Konuşma*. Çev. K. Sahir Sel. İstanbul: Sosyal Yayınları, 1994. Basım.
- "English Coffeehouses, Penny Universities". Historic UK. <https://www.historic-uk.com/CultureUK/English-Coffeehouses-Penny-Universities/>
- "Enlightenment". *Encyclopedia Britannica Online*. Web. 16 Kas. 2023.
- Erem, Turgut S., çevirmen. "Cleanthe'nin Hikayesi", "The Spectator'den İki Deneme". Joseph. Addison, Tercüme 4.23 (1944): 308-313. Basım.
- Golban, Petru. "John Dryden, Restoration, and Neoclassicism: Samples of Prescriptive Criticism in English Literature." *HUMANITAS-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 3.5 (2015): 97.
- Goldsmith, Oliver, *Citizen of the World*, Londra: Chiswick, 1762. Basım.
- Güzel, Cemal. "'Novum Organum' Versus 'Organon'". *Kayı. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi* 16 (2011): 25-35. Basım.
- "Joseph Addison Summary." *Encyclopedia Britannica Online*. Web. 24 Ekim 2023.
- Kant, Immanuel. "Answer the Question, What is Enlightening?". *Essays and Treatises on Moral, Political, Religious, and Various Philosophical Subjects*. Cilt I. Londra: William Richardson: 1798-1799. A2-14. Web. 9 Kasım 2023.
- Locke, John. *Hükümet Üzerine İki İnceleme*. Çev. Fahri Bakırcı, Ankara: Babil Yay., 2004. Basım.
- . "Some Thoughts Concerning Education," *The Works of Locke*, Vol. IX, London , 1963. Basım.
- Mutter, Reginald P.C. "Sir Richard Steele". *Encyclopedia Britannica*. Web. 12 Ekim 2023.
- Oliver Goldsmith." *Encyclopedia Britannica Online*. Web. 6 Eylül 2023.
- Polatel, Ceyda. "1940-1946 Arası Cumhuriyet Dönemi Kimlik İnşasına Tercüme Dergisi". Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kocaeli Ü., 2020. Web. 5 Haz. 2023.
- "Tercüme Dergisinde Kadın Kimliğinin İnşası: Bir Yapısöküm Denemesi", *Mavi Atlas* 8.2 (2020): 362-388. Basım.
- "Restoration". *Encyclopedia Britannica Online*. Web. 24 Haz. 2019.
- Shevelov, Catherine. *Women and Print Culture: The Construction of Femininity in the Early Periodical*. Londra ve New York: Routledge, 1989. Basım.
- Steele, Richard, Joseph Addison & Angus Ross. *Selections from The Tatler and The Spectator of Steele and Addison*. New York: Penguin Books, 1982. Basım.
- Steele, Richard. *The Tatler*. 1. Cilt. Ed. George A. Aitken. Web. 23 Eylül 2023.
- Swift, Jonathan. *Gulliver's Travels*. *Planetbooks*. Australia, 1726. Web. 20 Aralık 2023.
- Gulliver'in Gezileri*. Çev. İrfan Şahinbaş. İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2006. Basım.
- Alçakgünüllü Bir Öneri*. Çev. Deniz Hakyemez. İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2008. Basım.
- *A Modest Proposal*, 1729. The Project Gutenberg EBook. Web. 10 Aralık 2023.
- Şahinbaş, İrfan, Çevirmen. "Dünya Vatandaşı". Oliver Goldsmith. *Tercüme* 2.12 (1942.): 488-501. Basım.
- Şenlen Güvenç, Sıla. *İngiliz Edebiyatında Siyasi Hiciv*. Ankara: Akademisyen Kitabevi, 2022. Basım.
- "The Spectator Essays: Introduction and Notes by John Morrison". Web. 20 Şubat 2023.
- "The Tatler". *Encyclopedia Britannica Online*. Web. 3 Ekim 2023.
- Urgan, Mina. *İngiliz Edebiyatı Tarihi II*. İstanbul: Altın Kitaplar, 1989. Basım.
- Zhijian, Tao. "Citizen of Whose World? Goldsmith's Orientalism." *Comparative Literature Studies*, 33.1 (1996): 15-34. JSTOR. Web 3 Ara. 2023.